

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra divadelní vědy

Ročníková práce

Prague Shakespeare Company:

etablování profesionálního anglicky mluvícího divadla v Praze

Obsah

Úvodem	3
Socio-kulturní proměny po roce '89 a vznik komunity YAP	5
Zmapování současných anglicky mluvících souborů u nás + stručně o vybraných	6
Prague Shakespeare Company	8
Historie	8
Inscenační praxe	11
Struktura návštěvnosti	14
Závěrem	15
Prameny	16
Původní znění citací	17

Úvodem

Ve své ročníkové práci se zaměřím na pražský anglicky mluvící soubor Prague Shakespeare Company (dále jen PSC), potažmo další současné anglicky hovořící soubory působící v Praze a jejich uvedení do socio-kulturního kontextu.

Se souborem PSC jsem se prvně setkala v dubnu roku 2014 v divadle Kolowrat u příležitosti oslav shakespearovského výročí. V této době jsem se o divadla hrající v angličtině, jejich fungování a vzájemnou provázanost na pražské kulturní scéně začala více zajímat. Jedním z důvodů byl i v té době právě probíhající Prague Fringe Festival, podobně jako PSC, zaměřený na tzv. „expats“ (= expatriot = imigrant), tedy diváky pocházející z anglicky hovořícího světa. Fringe s řadou tvůrců i herců z PSC spolupracoval a dodnes spolupracuje. Díky tomu, že jsem se v souboru měla možnost několik let pohybovat, začala jsem do problematiky anglického divadla hraného rodilými mluvčími více vidět. Dle mého názoru a zkušeností se divadlo tohoto typu v Praze ocitá v nelehké pozici.

Téma týkající se tzv. „ELTs“ (English Language Theatre), kterým se podařilo v Praze etablovat, považuji za ne dostatečně známé, což je dáno i tím, že jeho divácký dosah je poměrně úzký a reflexe ještě užší. Úkolem mé práce je soubor PSC představit a popsat jeho krátkou historii a inscenační praxi. Současně chci zmapovat činnost dalších v současné době působících souborů věnujících se divadlu v angličtině, které pro pochopení aktivit PSC vytvářejí potřebný kontext.

Musím přiznat, že při volbě tématu jsem nebrala v potaz nedostatek zdrojů, ze kterých bych mohla čerpat. Pramenů je velmi málo. Co se PSC týče, náročné je také dohledávání recenzí na jednotlivé inscenace. Převážná část internetových pramenů se věnuje pouze těm inscenacím, které mají co dočinění s prvopočátky působení PSC v divadle Kolowrat, s českým divadlem, českými herci či výhradně českým představením *Venuše v Kožichu*. Drtivá většina článků je pouze informativního charakteru. Poutají pozornost k premiérám inscenací zvučných titulů, ex post ohlasy jsou pak v tisku téměř nulové. Recenzím se velmi zřídka věnuje i anglický server Prague Post, Radio Prague a Expats.cz, české zdroje jako Novinky.cz, Lidovky.cz či Denik.cz jsou ještě střídmejší. O něco bohatší (v rámci opravdu hodně omezených pramenů k tématu) je kategorie rozhovorů s Guyem Robertsem, zakladatelem, ředitelem a režisérem souboru, popř. jeho manželkou a herečkou Jessicou Boone. Ve srovnatelné míře se PSC věnuje i zahraniční tisk, a to zejména americký. Má to prostý důvod. PSC si vedle zázemí, které ve Spojených státech má, získává pozornost i díky občasným turné po Evropě a USA.

Vzhledem k výše zmíněnému omezenému rozsahu pramenů mi byli jako hlavní zdroj při práci nápomocni Guy Roberts a Jessica Boone. V neposlední řadě jsem čerpala z vlastní zkušenosti. Brzy jsem pochopila, že psát o něčem a o někom, koho dobře znám, a navíc být odkázána především na vlastní paměť je riskantní. Budiž mi je volba tématu zkušeností do budoucna.

Socio-kulturní proměny po roce '89 a vznik komunity YAP

Počátky anglo-jazyčného divadla v Praze (potažmo na českém území) sahají až do 16. století. Roberts je připomíná v rozhovoru pro Novinky.cz a odkazuje na léta, kdy herci kvůli řádícímu moru museli opustit Londýn.

„Existuje zde dlouhá shakespearovská tradice, inscenační i překladatelská.“ ... „...připomíná, že propojení největšího světového dramatika s Čechami sahá do hluboké minulosti: „V letech 1596, 1603, 1619 přijeli do Prahy angličtí herci a hráli tady jeho hry. V Londýně řádily epidemie moru, byla zavřená divadla a herci, aby se uživil, museli odjet hrát do Evropy.“¹

Anglické divadlo, s jakým se můžeme v Praze setkat dnes, je pevně spjato s postkomunistickým kulturním, společenským i ekonomickým vývojem v Čechách. Se sametovou revolucí se otevírají hranice a Praha, která se zpřístupňuje Evropě i zbytku světa, začíná svou kulturou, historií, architekturou, ale i levným životním stylem přitahovat více a více návštěvníků, umělců a autorů ze západu. Ti se krátce na to začínají na pražském kulturním dění podílet. Značný zájem o českou kulturu v dobách po pádu komunismu vede k vytvoření takzvané YAP (Young Americans in Prague = mladí Američané v Praze), komunity, která v devadesátých letech čítala až na třicet tisíc usazených Američanů.

„Součástí přechodu na tržní ekonomiku byl příliv rezidentních návštěvníků a učitelů angličtiny, z nichž se mnozí chtěli na kulturním životě v Praze podílet. Přesto, že byla invaze anglických mluvčích široce referována v americkém a kanadském tisku, jejich interakci s českou komunitou nebylo věnováno příliš pozornosti. Jejich práce nebyla vždy pražským anglicky psaným tiskem či českými kritiky brána vážně.“ ... „Ačkoli úspěch anglicky mluvícího divadla v devadesátých letech vzrostl v Berlíně i ve Vídni, pražské anglicky mluvící divadlo devadesátých let v komunitě neuspělo. Jejich pokusy, aby se tak stalo, zrcadlily nejen změny ve státě, jeho privatizaci a vstup do tržní ekonomiky, odrážely i vzrůst a odolnost vůči amerikanizaci a globalizaci v Praze.“²

Narůstající komunita YAP se přirozeně potřebovala opřít o něco z domácích reálií. Vedle prádelen, obchodů či kaváren začíná souběžně s divadelními soubory fungovat i anglicky psaný tisk, již neexistující Prognosis a dodnes působící (byť pouze webově) opoziční Prague Post.

¹ BRAUNOVÁ, Dana. Režisér a herec Guy Roberts: Se Shakespearem z Texasu do Národního – Novinky.cz [online]. [cit. 16.5. 2019]. URL: <<https://www.novinky.cz/zena/styl/417037-reziser-a-herc-guy-roberts-se-shakespearem-z-texasu-do-narodniho.html>>.

² OREL, Gwendolyn Elaine. Performing cultures: English-language theatres in post-communist Prague. Disertační práce. Pittsburgh: University of Pittsburgh, Faculty of Arts and Sciences, 2005. 317 s. (překlad vlastní)

„Rané noviny Prognosis sdílely průkopnického ducha s ranými divadelními soubory a jejich spisovatelé s nadšením tyto skupiny podporovaly. Přeživší list Prague Post usiloval o profesionalitu, a často se zdálo, že k poloprofesionální povaze zaujímá odmítavý postoj.“³

Zmapování současných anglicky mluvících souborů u nás + stručně o vybraných

V těsném závěsu za prvním anglo-jazyčným divadlem NAT (North America Theatre) vzniká roku 1991 tzv. Studio Theatre. To v polovině první sezóny mění název na Black Box Theatre a stává se symbolem pražských „expats“ a jedním z nejvýraznějších svého druhu na pražské scéně, tj. divadla tvořeného rodilými mluvčími, konkrétně mluvčími původem z Kanady.

„Ze všech divadelních skupin v anglickém jazyce byla Black Box modelována nejpodobněji strukturu amerického regionálního divadla.“⁴

Šéfkou a zakladatelkou Beth Russel v roce 1996 střídá Nancy Bishop, která chce Black Box umělecky „povznést“. Na repertoár zařazuje několik českých her, např. Havlovo *Vyrozumění*, *Partu Brusiče Karhana* Vaška Káni či Čapkovo *R.U.R.*

Zmíněné divadelní soubory dnes na pražské divadelní scéně již nepůsobí, avšak řada jejich členů spolupracuje se soubory současnými a díky přitažlivosti Prahy pro světové filmaře, se mj. velmi často věnuje filmu a filmovým castingům (viz. Nancy Bishop Casting).

V současné době se anglicky mluvícímu divadlu v Praze věnuje několik souborů. Velmi prostě je lze rozlišit na soubory profesionální, které níže podrobněji uvedu, a poloprofesionální, mezi které můžeme zařadit např. soubory studentské. Shakespearovi se na poloprofesionální úrovni věnují studenti Katedry anglistiky a amerikanistiky z Filozofické fakulty UK, tedy především čeští rodilí mluvčí. Dalšího zástupce představuje tzv. Prague Youth Theatre, ve složení dětí či žáků od tří do sedmnácti let věku, a to českého i zahraničního původu.

³ OREL, Gwendolyn Alaine. *Performing cultures: English-language theatres in post-communist Prague*. Disertační práce. Pittsburgh: University of Pittsburgh, Faculty of Arts and Sciences, 2005. 317 s. (překlad vlastní)

⁴ Op. Cit.

Blood Love Rhetoric

K prvním nejvýraznějším dodnes profesionálně hrajícím souborům patří tzv. Blood Love Rhetoric, jež „*oddaně přináší Anglicky mluvící divadlo v té nejvyšší kvalitě*“⁵ českým i zahraničním divákům. Podobně jako ostatní soubory tvořeny „*expats*“, se roku 2009 usídluje v Praze. Název, který cituje hru Toma Stopparda *Rosencratz a Guildenstern jsou mrtvi*, odkazuje na tři podstatné složky, ze kterých soubor sestává. Zkušení herci a inscenátoři tvoří jeho „*krev*“⁶, jejich představení (či herecké výkony), která vtahují i diváky doposud nezaujaté do divadelního dění, představují „*lásku*“⁷. „*Rétorika*“⁸ zastupuje mimodivadelní činnost, které se BLR rovněž věnuje, především výuku a herecké a improvizční lekce. Dramaturgie BLR zahrnuje hry autorské i dramata světových autorů, tj. od Marlowa po Mameta, psané v angličtině i ty, jejichž mateřštinou angličtina není, např. Genet, Čechov, Reza, Ibsen. Soubor vystřídal řadu scén, nejpravděpodobněji je lze spatřit na jevištích divadel D21, Studia Alta a Improv představení pak v půdním sále Malostranské besedy.

Cimrman English Theatre

Jistým protipólem výše zmíněné BLR se roku 2014 stává nově vzniklé Cimrman English Theatre. Jak již název naznačuje, repertoár výhradně vyplňují inscenace autorské dvojice Svěrák – Smoljak a jejich univerzálního génia Jára Cimrmana. Záměrem společnosti je „*rozšířit nesmrtelný odkaz Jára Cimrmana mezi anglicky mluvící publikum uvnitř i vně České republiky jakožto profesionální společnost prezentující věrnou reprodukci díla Cimrmana, Svěráka a Smoljaka*“⁹. Angličtí „*Cimrmani*“ s repertoárem, ve kterém se objevují hry jako *Záskok* (The Stand-in), *Dobytí Severního Pólu* (The Conquest of the North Pole), *Hospoda na Mýtince* (The Pub in the Glade) či *Akt* (The Act), objeli řadu českých i severoamerických měst.

The Bear Educational Theatre

K zejména edukativním účelům vznikla již roku 1994 společnost Bear Theatre, která využívá divadelních prostředků ke školní výuce. Skrze interaktivní divadelní představení vzdělává žáky nejen v rovině čistě divadelní či jazykové, ale věnují se mj. i výkladu dějin anglo-amerických zemí.

⁵ Our history | Blood, Love & Rhetoric Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: < <https://www.blrtheatre.com/our-history>>. (překlad vlastní)

⁶ Intepretace z webových stránek souboru: Who we Are | Blood, Love & Rhetoric Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: < <https://www.blrtheatre.com/who-we-are>>

⁷ Taktéž

⁸ Taktéž

⁹ CET | Cimrman English Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: < <http://www.cimrmanenglishtheatre.cz/cet/>>. (překlad vlastní)

Prague Fringe Festival

S výhradně anglicky mluveným divadlem se může divák též setkat, navštíví-li v květnu pořádaný festival Fringe. Prague Fringe Festival reprodukuje koncept Edinburského Fringe, kde festival vznikl. Jeho dramaturgie po skotském vzoru sestává z divadelních, kabaretních, tanečních či hudebních žánrů nebo mluveného slova. Festival do Prahy roku 2002 přivezl Skot Steve Gove. Devítidenní festival, který se každoročně usídí v centru Prahy, především na drobných scénách Kampy, narostl v průběhu let návštěvnicky i repertoárově.

„Letos pražský Fringe oslaví 18 let a v rámci programu se představí 242 vystoupení vybraných z celého světa, včetně oceněných inscenací, ale i inscenací zcela nových, dosud neviděných.“¹⁰

Festivalu se podrobně věnuje ročníková práce kolegy Petra Dlouhého z roku 2015.¹¹

Prague Shakespeare Company

Historie

Prague Shakespeare Company je anglo-jazyčný soubor orientující se primárně na dílo Williama Shakespeara, ale i na texty odkazující na české reálie a české osobnosti, texty současné i tituly jiných světových klasiků.

Nyní se pokusím přiblížit jeho historii od jeho počátků, kdy se začal na pražském kulturním dění podílet, do doby, kdy se dostal do podvědomí pražského diváka až po současnost, kdy se na scénách Stavovského divadla a divadla Na prádle objevuje už jen sporadicky.

Umělecký soubor je složen z herců a inscenátorů napříč národnostmi, zároveň spolupracuje s hereckými poloprofesionály (např. studenty). Proto nemůže být divu, že se jeho herecké i umělecké složení vyjma jádra souboru od svého počátku mnohonásobně proměnilo.

„...Jedna z radostí, kterou jsme objevili při práci s neanglickými mluvčími, je jejich obdiv toho, jakým způsobem je řeč konstruována, ten rodilí mluvčí nemají. Užívají si zvuků slov, způsobu, jakým jsou spojena a skutečně nalézají nuance významu.“¹²

¹⁰ Prague Fringe 2019 - Prague.e [online]. [cit. 17.5 2019]. URL: < <https://www.prague.eu/en/event/20454/prague-fringe-2019>>. (překlad vlastní)

¹¹ DLOUHÝ, Petr. Pražský Fringe Festival. Ročníková práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra divadelní vědy, 2015. 18 s.

¹² VELINGER, Jan. Guy Roberts – Founder of Prague Shakespeare Company | Radio Prague [online]. [cit. 12.2. 2019]. URL: < <https://www.radio.cz/en/section/arts/guy-roberts-founder-of-prague-shakespeare-company>>.

Roku 2008 PSC „vyplňuje (tehdejší) vzduchoprázdno profesionálního anglicky mluvícího klasického divadla ve střední Evropě“¹³. Původní plán ovšem nebyl usadit se v Praze na trvalo. Roku 2007 přijíždí Guy Roberts, umělecký ředitel amerického Austin Shakespeare Festivalu do Prahy, kam byl díky příslibenému grantu na inscenaci Shakespeara *Macbetha* vyslán. S Prahou ho částečně pojily i jeho české kořeny. Inscenace v anglo-jazyčném podání, která byla ve spolupráci s divadlem Miloco uvedena na Letné v tzv. „E space“ studiu, kterou sám Roberts označuje za „alternativní undergroundovou záležitost“, vyvolala nadšení u přítomného publika¹⁴. To pro zajímavost tvořili i angličtí či američtí velvyslanci, už tehdy pro další vývoj nezbytní. Roberts tak záhy nabývá dojmu, že místní publikum (viz. kapitola věnující se struktuře návštěvnosti) je po stálém anglickém souboru, který hraje Shakespeara v originále, hladové. Předvedení hry v původním znění byla klíčová myšlenka, na které Roberts při zakládání souboru lpěl.

Chceme-li Shakespeara skutečně zažít, je nutné hry „slyšet“ v anglickém jazyce.¹⁵

*„Respekt k divadlu je v České republice fenomenální. Chci říct, tohle je země, která si vybrala dramatika za svého prvního demokraticky zvoleného prezidenta. A Praha je velmi speciální místo. Je pozoruhodné, že město, které má sotva přes milion obyvatel má na sto profesionálních divadel, každé hrající každý večer jiné představení. V Praze lidé chodí do divadla tak, jako chodí lidé v Americe do kina. Prostě se jen tak ukáží, někdy ani nevědí, co se ten večer hraje, zato vědí, že chtějí jít do divadla. Je to vážně unikátní cítit, že divadlo je doopravdy respektováno a obdivováno.“*¹⁶

První dva roky létal Roberts z Prahy do Houstonu, z Houstonu do Prahy a snažil se sestavit herecké jádro profesionálního souboru. V začátcích se potýkal s řadou problémů, které pramenily především z nedůvěry okolí. Nikdo ho zde nechtěl brát vážně. K tomu nepřispělo ani střídání různých divadelních prostor (výše zmíněné studio na Letné či open-air divadlo na Vyšehradě, kde soubor uvedl *Romea a Julii* v plenéru). Nově vznikající společnost potřebovala svůj vlastní divadelní prostor, aby návštěvníkům mohla nabídnout stálý repertoár a dokázat tak, a to zejména budoucím podporovatelům, mecenášům a institucím, jako je Národní divadlo (se kterými později začíná spolupracovat), že veškeré pokusy o zakotvení anglického profesionálního divadla myslí zcela vážně.

¹³ About PSC | Prague Shakespeare Company [online]. [cit. 12.2. 2019]. URL: <http://www.pragueshakespeare.com/about-psc.html>.

¹⁴ Vzhledem k absenci ohlasů vycházím ze slov Guye Robertse.

¹⁵ KENNEDY, Colleen. Interview with Guy Roberts of the Prague Shakespeare Company | colleen e. kennedy [online]. [cit. 12.2. 2019]. URL: < <https://colleenekennedy.wordpress.com/2013/11/03/1069/>>. (překlad vlastní)

¹⁶ CHARLTON, Debra. BWW Interviews: Guy Roberts Discusses His Work with Prague Shakespeare Company [online]. [cit. 7.3. 2019]. URL: < <https://www.broadwayworld.com/south-carolina/article/BWW-Interviews-Guy-Roberts-Discusses-His-Work-with-Prague-Shakespeare-Company-20131218>>. (překlad vlastní)

Po řadě let sporadického inscenování v Divadle na Prádle a konstantní snahy o navázání kontaktu s Národním divadlem je Guy Roberts Janem Burianem a Bedřichem Gregorini přizván na jednání do Národního divadla. V této době (tj. rok 2012) není již zcela neznámým tvůrcem. Díky bohaté zkušenosti na poli profesionálního divadla ve Státech dostává tehdy ještě tzv. Prague Shakespeare Festival příležitost vystupovat s cyklem her *Willovy ženy/ Ženy vůle* (Women of Will: The Complete Journey) ve spolupráci s režisérkou a někdejší členkou britské Royal Shakespeare Company Tinou Packer v půdním prostoru divadla Kolowrat, tehdejší komorní scéně Národního divadla. Pětidílná série věnující pozornost ženským postavám Shakespearových dramát byla opatřena titulky Martina Hilského. PSC (v té době PSF) je do konce roku půdní Kolowrat přislíben na další dvě inscenace, tentokrát přímo ze Shakespearova kánonu.

Následující sezónu se Kolowrat pro PSC stává scénou domácí. Na repertoár je zařazena celá řada kánonických inscenací, např. *Jindřich V.*, *Macbeth*, *Julius Caesar*, *Cymbelín* či *Souborné dílo Williama Shakespeara ve 120 minutách* (The Complete Works of William Shakespeare (Abridged)). Prostor dostávají také hry ryze autorské. Ke konci sezóny si poprvé zahrají ve Stavovském divadle s inscenací *Jak se Vám Líbí*.

Rok 2014 přináší souboru orientovanému na Shakespeara závazek v podobě další výrazné spolupráce. Již poměrně dobře známá PSC oslavuje Shakespearovské výročí uvedením nových i staronových titulů, ale i navázáním spolupráce s Martinem Hilským (tedy navázáním poněkud pevnějším než doposud, které tkvělo ve spolupráci čistě titulkového charakteru). Nově je na několik večerů uvedeno představení, v němž se Hilský věnuje vybraným Shakespearovým sonetům. Jeho výklad je doprovázen jeho kolegou, hudebníkem Danielem Dobiášem a herci, zpěváky souboru.

PSC se nachází na vrcholu své dosavadní existence. Klasické tituly, osobnost Martina Hilského s hudebně-pěveckým doprovodem nebo například dodnes hraný titul *Venuše v Kožichu* (Venus in Fur) oslovuje široký záběr návštěvníků. Společnost, která se již plně v Kolowratu zabydlela, získává podobu blížící se standartnímu repertoárovému souboru a díky frekvenci, se kterou téměř každý večer hraje, poutá pozornost důležitých lidí, kteří jsou pro budoucí existenci nezbytní.

Následující sezóna láká na výrazné osobnosti. Nejvýraznější z nich je tehdejší britská velvyslankyně Jan Thompson, která, jak sama říká, se hraní věnovala už dříve. Ztvárňuje hlavní postavu hraběnky Olivie *Večera Tříkrálového*, se kterým PSC po úspěchu doma vycestovala do USA. Velvyslankyně Thompson si pak až do konce svého působení na velvyslaneckém postu zahraje v několika dalších inscenacích. Svým hereckým účinkováním v souboru nepochybně rozšířila divácký zájem velké části diplomatického sboru v Praze.

V sezóně roku 2014/15 rozšiřuje PSC svůj repertoár o jediný vyloženě v češtině hraný titul. Svoji úspěšnou „*Venus in Fur*“ přeloží do češtiny a osloví české herce Janu Pidrmanovou a Václava Vašáka. Česká „*Venuše*“ se poměrně věrně drží původní anglické inscenace hrané Robertsem a Boone. Divácký záběr má ale pochopitelně jiný, což bylo i cílem jejího uvedení.

Téhož roku se PSC objevuje na Letních shakespearovských slavnostech. Namísto uvedení inscenace přizval soubor do Prahy kolegu režiséra Kennetha Brannagha, filmového skladatele Patricka Doylea. Ten v doprovodu Pražské komorní filharmonie představuje hudbu z Brannaghových shakespearovských filmů.

Roku 2016 se PSC soustřeďuje na kulaté výročí úmrtí Williama Shakespeara a s projektem PSC400 se stává jediným souborem, který během roku zinscenoval jeho veškeré hry, tj. i ty, kterým bylo jeho autorství přiznáno až dodatečně. Hry byly uvedeny v různých prostorách i formách, od kabaretu, přes mluvené slovo až po dvojjazyčnou inscenaci *Zimní pohádka* ve Stavovském divadle.

Současná doba je pro Prague Shakespeare Company nepříznivá. Soubor byl nucen opustit divadlo Kolowrat. Stálou scénou od té doby nemá. Vyskytuje se střídavě v divadle na Prádle a ve Stavovském. Vedle ustálené inscenace *Venuše v kožichu* (v anglickém i českém podání) PSC pro Stavovské divadlo v loňském roce uvedla cyklus *Trojská válka* (The Trojan War), v níž spojila jak dílo Williama Shakespeara *Troilus a Kressida*, tak i Euripidovy *Trójanky* a adaptaci Homérova eposu *Ilias* autory Lisy Peterson a Denise O'Hare.

Inscenační praxe

Jak jsem již zmínila, soubor byl založen nejen z touhy předat českému obecenstvu a „expats“ Shakespeara v originále, jelikož divadlo podobného typu v Praze chybělo. Hybatelem myšlenky souboru byl hlad po vzniku divadla s důrazem na slovo, opomíjený a nedoceněný shakespearovský jazyk, který našimi životy prostupuje i dnes. Zároveň jde také o to demonstrovat na jazyku, který používá, jeho nadčasovost, všudypřítomnost a dokázat, že Shakespeare není ani archaický ani zastaralý.

„Spousta lidí si neuvědomuje, že neustále „mluvíme shakespearovštinou“. Vytvořil tolik slov a výrazů, které pravidelně používáme: kritik, moderní, oční bulva, úkladná vražda, ložnice, všechna tato slova jsou součástí našeho současného slovníku. Takže když lidé tvrdí, že Shakespeareovi nerozumí, že je to tak zastaralá angličtina, není tomu tak.“¹⁷

¹⁷ VELINGER, Jan. Guy Roberts – Founder of Prague Shakespeare Company | Radio Prague [online].

„Filosofii“ PSC je zároveň ukázat univerzalitu témat a příběhů z díla Williama Shakespeara. Umělecký šéf Roberts věří, že texty Shakespeara nám napomáhají lépe porozumět našim pocitům a zkušenostem a v tradici pobavení, poučení a inspirování publika chce napříč zeměmi a kontinenty (viz. zmíněné turné) pokračovat.¹⁸

Tvrzení, že inscenační postupy PSC budují inscenace na jazyku, podporuje i scénografická stránka věci. Scénografii založenou na minimalistických dekoracích lze vysvětlit primárně a zcela logicky snahou co nejvěrněji reprodukovat inscenační styl z dob alžbětinského divadla, v němž „jeviště“, tvořené slovem, má být plně otevřeno divákově představivosti. Scénická ztvárnění PSC jsou tedy střídavá, velmi často pouze náznaková. Kostýmy jsou oproti tomu bohaté a výrazné. Obdobně se postupuje i u her neshakespeareovských či současných titulů na repertoáru.

Dalším vysvětlením pro minimalistickou scénografii je samotný Kolowrat, kde PSC odehrála většinu svých představení. Půdní divadlo s prostorovým omezením „hlediště“ i „jeviště“ příliš velké scénografické gesto nedovoluje. Zato umožňuje rozvržení jevištního a hledištního prostoru zcela podle představ inscenátorů, které se opět snažily přiblížit scénické praxi alžbětinského divadla, v němž hlediště obklopovalo hrací prostor ze tří stran. Nutné je zmínit, že i inscenace odehrané na scénách větších rozměrů (tj. Stavovské divadlo či scéna Letních shakespearovských slavností) si v tomto ohledu zachovaly skromnost.

V neposlední řadě by skromnou scénografií jistě vysvětloval i omezený rozpočet souboru, který jistě řeší i jiné menší divadelní soubory na území Česka.

PSC počítá i s divákem na nižší jazykové úrovni. Všechny inscenace disponují titulky přeloženými do češtiny. Ačkoli to může vyvracet podstatu primární myšlenky souboru, tj. souboru výhradně anglo-jazyčného, nezbytné rozšíření v podobě titulků splňuje účel nejen ekonomický (spočívající v zpřístupnění her i těm divákům, kteří jsou jazykově méně vybaveni), ale především účel edukativní. Tím se opět vracíme k myšlence založené na jazyku a slovu. Divákům, kteří jsou z velkého procenta tvořeni studenty (viz kapitola struktura návštěvnosti), je dopřána možnost simultánního sledování textu v mateřštině a poslechu v jazyce, kterému se učí. Výjimkou byla inscenace *Zimní pohádky* ve Stavovském divadle na podzim 2016, která důmyslně využila předlohy zasazené do českých zemí a byla odehrána bilingvně. V tomto případě musely jít česko-anglické titulky proti sobě.

Nutný je zmínit také proces zkoušek. Jelikož je PSC soubor založený, vedený a hraný Američany, přípravy inscenace se drží anglo-amerických postupů zkoušení. Primární rozdíl oproti české tradici tkví

[cit. 12.2. 2019]. URL: < <https://www.radio.cz/en/section/arts/guy-roberts-founder-of-prague-shakespeare-company>>. (překlad vlastní)

¹⁸ Viz. <https://www.pragueshakespeare.com/what-we-do.html>

v délce procesu zkoušek. PSC se dle anglo-americké tradice drží doby zkoušení trvajících v rozmezí dvou až čtyř týdnů v intenzitě šesti dnů v týdnu, osmi hodin denně. Pro zdůraznění rozdílu, česká divadla běžně zkouší zhruba čtyři hodiny denně, zato po dobu dvou až tří měsíců. Zatímco čeští herci jsou zvyklí na zkoušení „u stolu“, Američané (Britové / Kanadáné) zkoušejí od začátku „na nohou“, tj. v prostoru.

Další rozdíl tkví v délce doby uvádění inscenace. Angloameričané nejsou oproti Česku zvyklí hrát „repertoárově“. Nastudovanou inscenaci uvádí po dobu např. tři až dvanácti týdnů, zato každý večer. PSC se snaží kombinovat oba postupy, tj. jak český repertoárový, tak angloamerický seriálový provoz. Dle anglo-amerického vzoru uvedla řadu inscenací, která byla dostupná pouze na několik (desítek) večerů. Vedle toho jsou divácky oblíbené inscenace, které jsou či byly uváděny napříč sezónami.

„Myšlenka spočívá v tom, že pokud jsou hry v repertoáru úspěšné, budou hrány několik let s různými herci, kteří do nich zapadají. Co je opravdu vzrušující, je schopnost vrátit se po nějaké době zpět [do role]. To je skutečná radost. Nehrajete Hamleta, Macbetha nebo Rosalindu pouze jednou. Zahrajete je dvakrát, třikrát, čtyřikrát. Když se k tomu vrátíte, je to mnohem hlubší zážitek pro herce a snad i pro diváky.“¹⁹

V poslední řadě bych se ráda vrátila k dramaturgii PSC. Jak jsem uvedla, PSC se věnuje nejen Shakespearovi, ale i hrám současným či orientovaným na české reálie. Od roku 2016 uvedl soubor tři hry věnující se českým osobnostem, tj. *Řád modré chryzantémy* (The Order of the Blue Chrysanthemum) adaptující *Povídku z jedné kapsy* Karla Čapka, *Hluchá říše* (Deaf Empire) vzpomínající na „otce české hudby“ Bedřicha Smetanu a *Masaryk v Americe* (Masaryk in America). Poslední zmíněná hra byl složena z autentické korespondence T. G. Masaryka a Karla Čapka. Zařazením her na „repertoár“ se PSC snaží o výklad českých dějin skrze „expata“, tj. pohledem Američana žijícího v Čechách. Zároveň chce české reálie dalším pražským „expats“ přiblížit.

¹⁹ CHARLTON, Debra. BWW Interviews: Guy Roberts Discusses His Work with Prague Shakespeare Company [online]. [cit. 7.3. 2019]. URL: < <https://www.broadwayworld.com/south-carolina/article/BWW-Interviews-Guy-Roberts-Discusses-His-Work-with-Prague-Shakespeare-Company-20131218>>. (překlad vlastní)

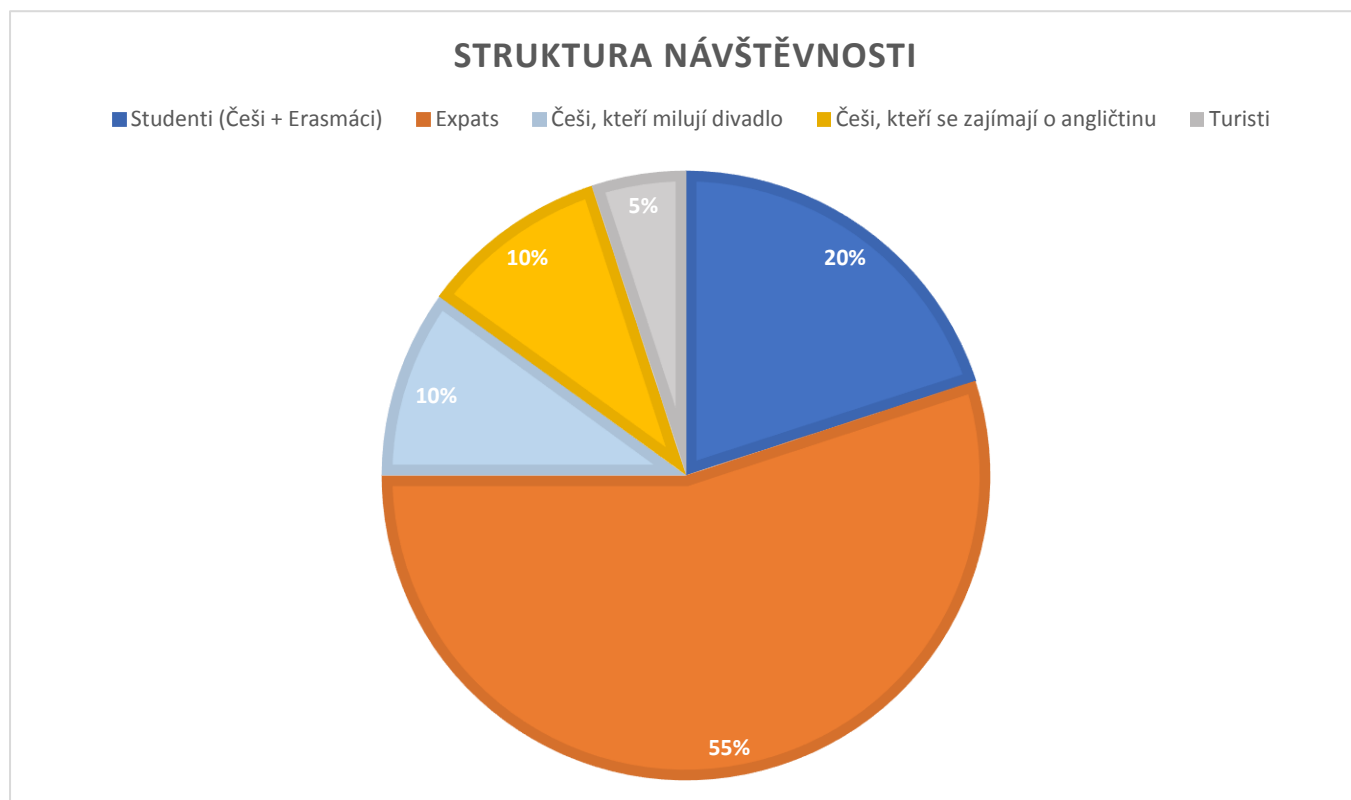
Struktura návštěvnosti

Největší procento návštěvníků PSC napříč lety tvoří komunita „expats“, která přesahuje polovinu veškeré návštěvnosti. Tato skupina ovšem zahrnuje i komunitu lidí zaměstnaných ambasádami. Důvod, proč diplomaticky zaměřené „expats“ zvláště zmiňují je zapříčiněn odlišným způsobem vnímání divadla. Pomineme-li světlou výjimku, bývalou britskou velvyslankyni Jan Thompson, je funkce divadla v tomto odvětví nazírána zcela odlišně. Řekla bych, že návštěva diplomatů plní víc funkci společenskou až komerční. „Expats“ jsou primární cílovou skupinkou souboru.

Pětinu návštěvníků tvoří studenti, a to jak ti domácí, resp. Češi, tak i ti zahraniční. Zahraničními studenty lze chápat studenty Erasmu, ale i studenty v Praze běžně žijící.

Zhruba srovnatelně stejné skupinky zabírají Češi. Ty lze laicky rozlišit na diváky zajímaví se o divadlo a diváky zajímaví se o angličtinu.

Nejmenší procento logicky zabírá skupina turistů, na které by se PSC ovšem chtěla do budoucna zaměřit.

Závěrem

Prague Shakespeare Company je neziskovou organizací a společností bez stálého finančního příjmu. Od finančních problémů se odvíjí mj. ztráta domácí scény, kterou představovalo divadlo Kolowrat, následný přesun do divadla Na Prádle či střídámá inscenační frekvence ve Stavovském divadle. I kdyby PSC byla schopna večer každého představení Stavovské divadlo vyprodat, stále by na pronájmu divadla trátila. Financování společnosti je velmi nízké. Od hlavního města Prahy získává pouze několik desítek tisíc (letošní příspěvek do rozpočtu činí 150 000 Kč). Co se příspěvků týče, založením neziskového subjektu ve Spojených státech cílí PSC i na domácí sponzory. Opomeneme-li drobné finanční dary od českých nebo amerických sponzorů, PSC je nucena si „na sebe vydělat sama“. Již několikáté léto po sobě pořádá tzv. „Summer Shakespeare Intensive“ kurzy cílené primárně na studenty a začínající herce, a to především ty zahraniční. Je tomu tak zejména kvůli částce, která školně z pochopitelných finančních důvodů hradí. Společnost tak každoročně do Prahy v rámci kurzů přizve hosty méně či více známých jmen, kteří mají co dočinění jak se Shakespearem (např. David a Ben Crystal, britští jazykovědci zaměřující se na tzv. „original pronunciation“ v inscenování Shakespeara, tj. ztvárnění v originální výslovnosti herců alžbětinské doby), tak hereckým uměním (např. lektor dialektu, který pracoval s herci ze seriálu *Game of Thrones*).

K tomu, aby se PSC dostala do podvědomí ostatních divadel, která se specializují na Shakespeara minimálně v evropském kontextu, výrazně přispěla mezinárodní konference tzv. Shakespeare Theatre Association. PSC letošní ročník v lednu hostila a přivítala hosty, kterými byli např. Irina Brook či Patrick Doyle.

V blízké budoucnosti PSC na scéně divadla Na Prádle uvede na několik nocí *Tartuffa*. Roberts přiznává, že by si přál pro soubor najít divadlo, které by bylo výhradně jeho domácí scénou a které by mu poskytlo možnost začít opět hrát.

Fakt, že se tak momentálně neděje nabízí otázku, čím se herci vlastně živí. Zaměříme-li se pouze na herce - „expats“, drtivá většina se vedle divadla věnuje filmu. Do Česka přijíždí natáčet velké množství zahraničních filmařů, a díky tomu je po hercích – rodilých mluvčích velká poptávka. Sám Roberts se mimo filmového natáčení věnuje i výuce na pražských cizojazyčných školách, které studenty vedou k divadlu.

Prameny

- BRAUNOVÁ, Dana. Režisér a herec Guy Roberts: Se Shakespearem z Texasu do Národního – Novinky.cz [online]. [cit. 16.5. 2019]. URL: <<https://www.novinky.cz/zena/styl/417037-reziser-a-herec-guy-roberts-se-shakespearem-z-texasu-do-narodniho.html>>.
- OREL, Gwendolyn Alaine. Performing cultures: English-language theatres in post-communist Prague. Disertační práce. Pittsburgh: University of Pittsburgh, Faculty of Arts and Sciences, 2005. 317 s.
- Our history | Blood, Love & Rhetoric Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: <<https://www.blrtheatre.com/our-history>>.
- Who we Are | Blood, Love & Rhetoric Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: <<https://www.blrtheatre.com/who-we-are>>
- CET | Cimrman English Theatre [online].[cit. 12. 2. 2019]. URL: <<http://www.cimrmanenglishtheatre.cz/cet/>>.
- Prague Fringe 2019 - Prague.eu [online].[cit. 17.5 2019]. URL: <<https://www.prague.eu/en/event/20454/prague-fringe-2019>>.
- DLOUHÝ, Petr. Pražský Fringe Festival. Ročníková práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra divadelní vědy, 2015. 18 s.
- VELINGER, Jan. Guy Roberts – Founder of Prague Shakespeare Company | Radio Prague [online].[cit. 12.2. 2019]. URL: <<https://www.radio.cz/en/section/arts/guy-roberts-founder-of-prague-shakespeare-company>>.
- About PSC | Prague Shakespeare Company [online].
- [cit. 12.2. 2019]. URL: <http://www.pragueshakespeare.com/about-psc.html>.
- KENNEDY, Colleen. Interview with Guy Roberts of the Prague Shakespeare Company | colleen e. kennedy [online].[cit. 12.2. 2019]. URL: <<https://colleenkennedy.wordpress.com/2013/11/03/1069/>>.
- CHARLTON, Debra. BWW Interviews: Guy Roberts Discusses His Work with Prague Shakespeare Company [online].[cit. 7.3. 2019]. URL: <<https://www.broadwayworld.com/south-carolina/article/BWW-Interviews-Guy-Roberts-Discusses-His-Work-with-Prague-Shakespeare-Company-20131218>>.

Původní znění citací

Pozn. pod čarou č. 2

„Part of the transition to a market economy included an influx of resident visitors and English-teachers, many of whom wanted to participate in the cultural life of Prague. Though the incursion of English-speaking expatriates was widely reported in the press in America and Canada, little scholarly work has been done in their interaction with the Czech community. Their work was not always taken seriously by the English-language press in Prague, or by the Czech critics. There were however, some notable exceptions, particularly the 1995 joint production of Czech Kašpar theatre and the English-language group Misery Loves Company of Carlo Gozzis King Stag. A Collaboration between twoo ELTs, MLC and BB, on a production of Tony Kushners Angels in America, was also widely covered by the czech press. Though successful ELTs arose in Berlin and Vienna in the 90's, the ELTs of 90's in Prague did not succeed in community Their attempts to do so not only mirrored the transitions in the Czech Republic as the country privatized and entered a market economy, they also reflected the growth of and resistance to Americanization and glomalization on Prague.“

Pozn. pod čarou č. 3

„The early paper Prognosis shared a pioneering spirit with the early theatre troupes, and its writers enthusiastically supported those groups. The surviving paper the Prague Post strove for professionalism and often seemed to make a point of taking a dismissive attitude to the semi-professional nature of the ELTs.“

Pozn. pod čarou č. 4

„Of all the English-language theatre groups, Black Box was modeled the most closely on the structure of American regional theatre.“

Pozn. pod čarou č. 5

„Blood, Love and Rhetoric is an artist-driven organization dedicated to bringing the highest quality English language theater.“

Pozn. pod čarou č.9

“Our mission is to spread the ongoing legacy of Jára Cimrman among English-speaking audiences within the Czech Republic and abroad as the authorised professional company performing the faithful reproductions of the works of Cimrman, Svěrák and Smoljak.”

Pozn. pod čarou č. 10

„This year, Prague Fringe is turning 18 and its programme features 242 performances hand-picked from all over the world, including award-winning productions as well as brand-new never-seen-before shows.“

Pozn. pod čarou č. 12

„...But one of the joys we have discovered working with non-Native English speaking actors is that they have an appreciation for the way the language is constructed that Native speakers do not. They enjoy the sounds of the words, the way they are put together and really find the nuances of meaning.“

Pozn. pod čarou č. 15

„To truly complete the experience of understanding Shakespeare one must “hear” the plays in the English language. It is really this question of ‘hearing’ Shakespeare that concerns much of the work of the Prague Shakespeare Company.“

Pozn. pod čarou č. 16

„The respect for theatre in the Czech Republic is phenomenal. I mean, this is a country that selected a playwright [Vaclav Havel] as its first democratically elected president. And Prague is a very special place. It’s remarkable for a city that has just over a million people to have a hundred professional theatres, each playing a different show every night. People go to theatre in Prague the way people go to movies in America. They’ll just show up sometimes not even knowing what’s on that night, just knowing they want to go to the theatre. It’s really unique to feel that theatre is actually respected and admired.“

Pozn. pod čarou č. 17

„Many people don’t realise that we are ‘speaking Shakespeare’ all the time. He coined so many words and expressions that we use regularly: critic, fashionable, eyeball, assassination, bedroom, all of these words are part of our modern vocabulary. So when people say they don’t understand Shakespeare, it is such old English, it is not.“

Pozn. pod čarou č. 20

„The idea is that if shows are successful in the repertoire, they will play for years with different actors slotting into them. What is really exciting is being able to come back to [a role] after having some time away. That's the real joy. You don't play Hamlet or Macbeth or Rosalind just once. You get to do it two, three, four times. When you come back to it, it's a much deeper experience for the actor, and hopefully, for the audience as well.“